

Enerverend verklankte Kerstmatinee roept de Satan en God zelf aan

Concert: Eurovisie Kerstmatinee door het Kon.

Concertgebouworkest en het Groot Omroepkoor o.l.v. Riccardo Chailly m.m.v. Nina Rautio, Ludmilla Schemtschuk, Sergei Larin, George-Emil Crasnary en organist Leo van Doeselaar. Programma: M. Moessorgski: Nacht op de kale berg; L. Janáček: Glagolithische mis. Gehoord: 25/12
Concertgebouw Amsterdam.

Door KASPER JANSEN

Een heksensabbat met hellegeesten, demonen en aanroepingen van Satan zelf. En na die boze droom van een boerenzoon uit Moessorgski's onvoltooide opera *De jaarmarkt van Sorosjintsy* klonk een mis, de naar oeroude tijden verwijzende *Glagolithische mis* van Janáček. Het programma van de Eurovisie Kerstmatinee van het Koninklijk Concertgebouworkest en het Groot Omroepkoor illustreerde zaterdag weer eens het probleem om een passende invulling te geven aan het traditionele evenement, waarvan het voortbestaan nu ter discussie staat.

De kerstsfeer met groenversiering op het podium, de twee kerstbomen in de gang en de kunstmatige sneeuwvlokken die ten behoeve van de tv-kijkers thuis in het Concertgebouw vielen, hebben immers nauwelijks iets te maken met de aard van de muziek die ten gehore wordt gebracht. De programmering van de Kerstmatinee is er meestal een die elke dag zou kunnen worden uitgezonden behalve met Kerstmis. Verdi's *Quattro pezzi sacri*, die Riccardo Chailly enkele jaren geleden zo prachtig met het Groot Omroepkoor uitvoerde, waren daarop een zeldzame uitzondering.

Dat de Kerstmatinee totnutoe is blijven voortbestaan, is vooral te danken aan de vrijwel altijd uitzonderlijke muzikale kwaliteiten van de uitvoeringen onder de spanning van de live tv-uitzending. In het tijdperk-Haitink klonk daar onder andere een inmiddels fameuze reeks Mahlersymfonieën. Het tijdperk-Chailly brengt afwisselender repertoire: van Orffs *Carmina Burana* tot die *Glagolithische mis* van Janáček, bij de balletliefhebbers in ons land overbekend na de frequente uitvoeringen van deze muziek bij de gelijknamige choreografie van Jiri Kilian bij het Nederlands Danstheater.

Muzikaal gezien was het een uitstekend idee om de *Glagolithische mis* vooraf te laten gaan door Moessorgski's droom van de dronken boerenzoon Grisko uit *De jaarmarkt van Sorotsjintsy*

bewerkt tot *De nacht op de kale berg*.

Janáček's mis is geschreven in een zelfde Slavisch idioom als Moessorgski's muziek — een deel uit het 'Ik geloof' van de *Glagolithische mis* verwijst zelfs letterlijk naar Moessorgski's *Boris Godoenov*, een opera over macht, godsdienstwaanzin en krankzinnigheid. De feestelijke uitbundigheid van Janáček's muziek, de echo's van dreunende rituelen en de lyrische ootmoedigheid maken de *Glagolithische mis* tot de *Sacre du Printemps* van de kerkmuziek.

Een duiding van dit programma als geheel zou kunnen zijn dat hel, aarde en hemel zinsbegoochelende afspiegelingen van elkaar zijn. Maar of dat nu op deze kerst ook de leidende gedachte achter de Kerstmatinee was? Het is nauwelijks verbazingwekkend dat het aantal landen dat deze Eurovisie Kerstmatinee nog rechtstreeks overnam (nu waren het Finland, Zwitserland en Cyprus) flink is gereduceerd.

Het is begrijpelijk dat de Avro, die de Kerstmatinee de laatste jaren uitzendt, het karakter ervan wil bijstellen of zelfs het hele idee vaarwel zeggen. Voor Jan Zekveld, de nieuwe artistiek directeur van het Concertgebouworkest en de ex-programmeur van de Varamatinee, moet het daarom een uitdaging zijn met nieuwe gedachten over de Kerstmatinee te komen. Want een zinvolle voortzetting van de traditie kan alleen maar bijdragen aan de waardering voor het Concertgebouworkest en zijn chef-dirigent in binnen- en buitenland.

Het Concertgebouworkest en het Groot Omroepkoor kwamen tot enerverende uitvoeringen van de twee werken, die ook in stilistisch opzicht overtuigden. Het Groot Omroepkoor wist in de intonatie de scherpte te leggen die zo kenmerkend is voor het Slavische repertoire — net zoals het geval was bij de vier Oosteuropese vocale solisten in de *Glagolithische mis*, vooral bij sopraan Nina Rautio en tenor Sergej Larin. Prachtig authentiek klonk ook de vioolsolo van de (voormalige Russische) concertmeester Viktor Liberman in het 'Heilig'.

Op het gerenoveerde orgel van het Concertgebouw, vóór de afsluitende *Intrada* waarmee het stuk deze keer ook was begonnen, speelde Leo van Doeselaar een indrukwekkende en triomfantelijke solo. Riccardo Chailly bewees met een voortreffelijk splend Concertgebouworkest zijn grote emotionele affiniteit met dit repertoire, dat hij in de gecompliceerde techniek volkomen beheerst, zowel in de beschouwelijker passages als in die met tomeloze energie, ritmiek en overwelldigende motoriek.